

تکنولوژی آموزشی

در حوزه سلامت

Educational Technology
In Health Field

تألیف:

دکتر محسن صفاری

(استادیار گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی بقیة الله «عج»)

دکتر امیر پاکپور

(استادیار گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی قزوین)

دکتر داوود شجاعی زاده

(استاد گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران)

دکتر هرمز سنایی نسب

(استادیار گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی بقیة الله «عج»)

عنوان و نام پدیدآور : تکنولوژی آموزشی در حوزه سلامت = Educational technology in health
 field/تالیف محسن صفاری...[و دیگران].
 مشخصات نشر : تهران: آثار سبحان، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۰۸ص.: مصور، جدول، نمودار.
 شابک : 978-600-6531-28-1
 وضعیت فهرست : فینا
 نویسی :
 یادداشت : تالیف محسن صفاری، امیر پاکپور، داوود شجاعی زاده، هرمز سنایی نسب.
 موضوع : تکنولوژی آموزشی
 شناسه افزوده : صفاری، محسن، ۱۳۵۹ -
 رده بندی کنگره : ۳۷۱/۳/۱۰۲۸LB ۱۳۹۱ ۸۳
 رده بندی دیویی : ۳۳/۳۷۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۹۴۸۵۷۴

نام کتاب : تکنولوژی آموزشی در حوزه سلامت
 مؤلفین : دکتر محسن صفاری، دکتر امیر پاکپور، دکتر داوود شجاعی زاده، دکتر هرمز سنایی نسب
 ناشر : انتشارات آثار سبحان
 نوبت چاپ : اول
 سال چاپ : پائیز ۱۳۹۱
 تیراژ : ۵۰۰ نسخه
 چاپ : دانش
 صفحه آرای : امیر کلینی
 قیمت : ۹۸۰ تومان

مرکز بخش: انتشارات آثار سبحان

تهران: میدان انقلاب - خیابان انقلاب - نرسیده به خیابان ۱۲ فروردین - ساختمان ولی عصر (عج) - پلاک ۱۳۱۴ -
 طبقه دوم
 تلفن: ۶۶۹۱۱۱۲ - ۶۶۹۷۱۰۴۰

فروشگاه

تهران: میدان انقلاب - خیابان انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - پاساژ کتابسرای اندیشه - کتابفروشی
 آثار سبحان
 تلفن: ۶۶۴۱۸۱۹۲

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۳۱-۲۸-۱

ISBN: 987-600-6531-28-1

www.asaresobhan.com

email: asaresobhan2000@yahoo.com

کلیه حقوق معنوی و مادی برای ناشر محفوظ می باشد و هرگونه تکثیر از این اثر پیگرد قانونی دارد

فهرست مطالب

۷	پیش‌گفتار
۹	فصل اول: تکنولوژی آموزشی و کاربرد آن در حوزه‌ی سلامت
۹	تکنولوژی آموزشی چیست؟
۱۱	تعاریف
۱۲	تاریخچه‌ی شکل‌گیری تکنولوژی آموزشی
۱۲	اهمیت کاربرد تکنولوژی آموزشی در حوزه‌ی سلامت
۱۳	تعریف فرآیند آموزش
۱۵	خلاصه
۱۶	پرسشهای پایانی
۱۷	فصل دوم: کاربرد نظریه‌های یادگیری در حوزه‌ی سلامت
۱۹	نظریه‌های یادگیری
۱۹	نظریه‌ی یادگیری رفتارگرایی
۲۴	نظریه‌ی یادگیری شناختی
۳۰	نظریه‌ی یادگیری اجتماعی
۳۲	نظریه‌ی یادگیری روان‌پویایی
۳۵	نظریه‌ی یادگیری انسان‌گرایی
۳۸	مقایسه‌ی نظریه‌های یادگیری
۴۰	اصول رایج یادگیری
۴۱	یادگیری چگونه رخ می‌دهد؟
۴۱	چه نوع تجاربی فرآیند یادگیری را تسهیل نموده یا به تأخیر می‌اندازند؟
۴۲	چه چیزی به اطمینان از اینکه یادگیری، نسبتاً پایدار است کمک می‌کند؟
۴۲	خلاصه
۴۲	پرسش‌های پایانی
۴۴	فصل سوم: عوامل تعیین‌کننده‌ی یادگیری
۴۵	نقش آموزشگر در یادگیری
۴۵	ارزیابی یادگیرنده (فراگیر)
۴۶	ارزیابی نیازهای یادگیری
۴۹	روش‌های ارزیابی نیازهای یادگیری
۵۱	ارزیابی نیازهای یادگیری کارکنان
۵۱	آمادگی برای یادگیری
۵۳	آمادگی فیزیکی
۵۵	آمادگی عاطفی
۵۷	آمادگی تجربی
۵۸	آمادگی علمی
۶۰	سبک‌های یادگیری
۶۰	اصول شش‌گانه سبک‌های یادگیری
۶۲	ابزارهای سبک یادگیری
۶۲	تفکر با نیم‌کره‌ی راست مغز، نیم‌کره‌ی چپ مغز و کل مغز
۶۴	آزمون اشکال جایگزین شده‌ی مستقل از زمینه و یا وابسته به زمینه
۶۷	فهرست سبک یادگیری دان و دان
۶۸	عناصر محیطی
۶۸	عناصر عاطفی

۶۹	عناصر جامعه شناختی
۶۹	عناصر فیزیکی
۷۱	عناصر روانشناختی
۷۱	شاخص نوع‌بندی مایرز بریگز
۷۵	فهرست سبک یادگیری کولب
۷۸	ترسیم گرسبک گورکورک
۸۰	سیستم 4MAT
۸۲	هوش هفتگانه‌ی گاردنر
۸۴	نکاتی در مورد کاربرد ابزارهای سنجش سبک یادگیری
۸۶	خلاصه
۸۶	پرسش‌های پایانه
۸۷	فصل چهارم: تعیین اهداف رفتاری
۸۸	ویژگی‌های اهداف کلی و جزئی
۹۰	بحث در مورد کاربرد اهداف رفتاری
۹۳	نحوه‌ی نگارش اهداف رفتاری
۹۵	واژگان عملکردی با تناسف متفاوت
۹۶	خطاهای رایج در هنگام نگارش اهداف رفتاری
۹۷	طبقه‌بندی اهداف جزیی براساس حیطه‌های یادگیری
۹۷	حیطه‌ی شناختی
۹۸	نمونه‌هایی از اهداف رفتاری در حیطه‌ی شناختی
۹۸	تدریس در حیطه شناختی
۱۰۰	حیطه‌ی عاطفی
۱۰۰	سطوح رفتار عاطفی
۱۰۱	نمونه‌هایی از اهداف رفتاری در حیطه‌ی عاطفی
۱۰۱	تدریس در حیطه‌ی عاطفی
۱۰۳	حیطه‌ی روانی حرکتی
۱۰۴	سطوح رفتار روانی حرکتی
۱۰۵	نمونه‌هایی از اهداف رفتاری در حیطه‌ی روانی حرکتی
۱۰۶	تدریس مهارت‌های روانی حرکتی
۱۰۹	تهیه‌ی طرح درس
۱۱۴	استفاده از قراردادهای یادگیری
۱۱۶	اجزای قرارداد یادگیری
۱۱۶	مراحل اجرای قرارداد یادگیری
۱۱۸	مفهوم منحنی یادگیری
۱۲۲	خلاصه
۱۲۳	پرسش‌های پایانی
۱۲۴	فصل پنجم: روش‌های آموزشی
۱۲۵	انواع روش‌های آموزشی
۱۲۶	روش‌های سنتی
۱۲۶	۱- سخنرانی
۱۲۸	۲- بحث گروهی
۱۳۱	۳- آموزش فرد به فرد
۱۳۵	۴- نمایش عملی و نمایش عملی مجدد
۱۳۷	روش‌های غیر سنتی (جدید)

۱۳۷	۱- بازی
۱۳۹	۲- شبیه سازی
۱۴۱	۳- ایفای نقش
۱۴۲	۴- الگو برداری از نقش
۱۴۳	۵- فعالیتهای خودآموزی
۱۴۵	۶- آموزش به کمک رایانه
۱۴۷	۷- یادگیری از راه دور
۱۴۹	انتخاب روش آموزشی مناسب
۱۵۱	ارزشیابی روش های آموزشی
۱۵۲	افزایش اثر بخشی آموزش
۱۵۲	- تکنیک های خلاقانه برای بهبود اثر بخشی ارائه کلامی اطلاعات
۱۵۵	اصول کلی آموزش برای همه ی آموزشگران
۱۵۹	خلاصه
۱۵۹	پرسش های پایانی
۱۶۱	فصل ششم: مواد و رسانه های آموزشی
۱۶۳	اصول کلی اثر بخشی ابزارهای آموزشی
۱۶۳	انتخاب مواد (رسانه های) آموزشی
۱۶۴	سه جزء اصلی مواد آموزشی
۱۶۷	انواع رسانه های آموزشی
۱۶۷	رسانه های نوشتاری (مکتوب)
۱۷۱	ارزشیابی رسانه های چاپی
۱۷۵	رسانه های نمایشی
۱۸۲	رسانه های سمعی - بصری (دیداری - شنیداری)
۱۹۵	معیارهای ارزشیابی برای انتخاب رسانه های آموزشی
۱۹۷	خلاصه
۱۹۸	پرسش های پایانی
۲۰۰	منابع

هر راه که می‌روی بدان راه خطاست
با علم برو که بهترین راهنماست

از راه صواب اگر که راه تو جداست
اندر ره حق که بهترین راه بود

شاید بهتر باشد قبل از آنکه سخنی در باب این کتاب بزنیم، از شما خواننده محترم که در مسیر کسب علم و تعالی و با هدف پیشرفت علمی به مطالعه کتاب، البته نه این کتاب بلکه تمام کتب پربار و علمی می‌پردازید تقدیر نماییم. البته از حسن انتخاب شما هم سپاسگزاریم و امیدواریم کتاب حاضر در رفع نیازهای علمی شما مفید واقع شود. در دورانی که به سر می‌بریم متأسفانه به دلیل مشکلات زیاد و شاید تنوع سرگرمی‌هایی که به وجود آمده است، کتاب و کتابخوانی، جایگاه پیشین خود را از دست داده و سرانه مطالعه کتاب در بین مردمان این روزگار، از بیش از چند دقیقه در روز تجاوز نمی‌کند. این در حالی است که رشدی سابقه علوم و فنون مختلف که البته مقارن با تاسیس و تکوین رشته‌های مختلف تحصیلی و دانشگاهی است، مستلزم آموزش‌های بیشتر و غنی‌تر می‌باشد.

آموزش، کلمه‌ای است که ممکن است روزی چندین مرتبه آن را بشنویم و به طرق و انحاء مختلف با آن یا مصادیق آن روبرو شویم. اما شاید تاکنون به این مسئله فکر نکرده باشیم که یادگیری و آموزش چگونه اتفاق می‌افتد و آیا می‌توان در دنیای دایما در حال تغییر امری، آموزش و یادگیری را نیز دستخوش تغییرات مثبت و کارآمد قرار داد و از این طریق به اثربخشی و کارایی فرآیندهای آموزش افزود. متأسفانه به دلیل فراموش بودن بحث آموزش و یادگیری و اینکه این دو مقوله از بدو تولد به نوعی با زندگی و حیات ما انسانها عجین شده است، کمتر از زاویه‌ای تخصصی به آنها نگاه می‌کنیم و بیشتر، آنها را پدیده‌هایی همه جایی و روزمره می‌پنداریم. و البته غالباً نیز احساسمان این است که همگی، افراد موفقی در حوزه آموزش هستیم، اما واقعیت آن است که گرچه همه ما به نوعی خود را در امر آموزش و یادگیری دخیل و صاحب نظر می‌دانیم لیکن این حوزه نیز اصول و قواعد مدونی دارد که بهره‌گیری صحیح و به جا از آنها می‌تواند ما را در انجام فعالیتهای آموزشی و بهبود هرچه بیشتر کیفیت آموزش و یادگیری یاری نماید.

آموزش سلامت و مباحثی همچون پیشگیری از بیماری، بهبود کیفیت زندگی و تغییر رفتار از جمله رویکردهایی هستند که امروزه در حوزه سلامت جامعه، توجه ویژه‌ای را معطوف خود ساخته‌اند. شاید دلیل اصلی توجه به چنین مقولاتی این باشد که دیگر همگان به این واقعیت انکارناپذیر رسیده‌اند که دوران رویکرد زیست پزشکی، به پایان رسیده است و باید انسان را موجودی زیستی، روانی و اجتماعی دانست که دارای حق انتخاب برای سلامت یا بیماری است. بنابراین با چنین رویکردی می‌توان با افزایش سطح آگاهی و تصحیح نگرشهای نادرست از طریق آموزش‌های مناسب و تخصصی، سلامت افراد و اتخاذ رفتارهای بهداشتی و سالم را توأم با تصمیم‌گیری صحیح و آگاهانه توسط افراد، بیش از پیش تضمین نمود. برای ارائه آموزشهای با کیفیت و هدفمند، نیازمند آن هستیم که با فناوریهای روز دنیا اعم از سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در زمینه آموزش و یادگیری آشنا شویم و مهارت کافی را در انتقال اطلاعات به شیوه‌ای کارآمد و اثربخش کسب نماییم. بنابراین آشنایی و کاربرد اصول تکنولوژی آموزشی یکی از مهمترین ملزوماتی است که تمام افراد مشغول فعالیت در حوزه آموزش و یادگیری و به ویژه آنهایی که مسئولیت سلامت جامعه را بر عهده دارند می‌بایست به آن توجه نمایند. با این توضیح، روشن است که متخصصان مشاغل مختلف علوم پزشکی و بهداشتی

که در تعامل مستقیم یا غیرمستقیم با افراد جامعه هستند باید بتوانند برای ارائه آموزشهای تاثیرگذار، از این اصول آموزشی بهره کافی و وافی را ببرند.

اگرچه تکنولوژی آموزشی بیشتر در قالب علوم تربیتی و پرورشی قابل طبقه‌بندی است لیکن همانطور که گفتیم رویکرد ویژه نسبت به آن از زاویه ارتقای سلامت جامعه نیز می‌تواند تاثیر قابل توجهی در بر داشته باشد. لذا در کتاب حاضر تصمیم گرفتیم ضمن توجه به اصول عمومی تکنولوژی آموزشی که در هر نوع آموزشی می‌تواند کاربرد داشته باشد، دیدگاه اختصاصی‌تری در رابطه با بهبود سلامت جامعه از طریق کاربرد این اصول، اتخاذ نماییم. به همین منظور در این کتاب سعی شده با ارائه مثالهای مختلف آموزشی در حوزه سلامت، فراگیر بتواند با نحوه کاربرد این اصول در زمینه سلامت جامعه، ارتباط بیشتری برقرار نماید. دروسی نیز همچون آموزش بهداشت، آموزش به بیمار و تکنولوژی آموزشی در بسیاری از برنامه‌های آموزشی دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی به چشم می‌خورد که سرفصل محتوایی آنها را می‌توان به خوبی با مطالب موجود در این کتاب پوشش داد. البته با توجه به عمومیت اصول آموزش، مطالب موجود می‌تواند برای سایر دانش‌پژوهان و دانشجویان علاقه‌مند به آشنایی با تکنولوژی آموزشی و همچنین اساتیدی که قصد ارائه یک آموزش موثر و اصولی را دارند، نیز مفید واقع گردد. تلاش نویسندگان این مجموعه بر آن بوده است تا با بهره‌گیری از غنی‌ترین منابع لاتین موجود در این زمینه، مطالب جدید و متنوعی را مطرح نمایند که کمتر می‌توان در کتب مشابه دیگر ملاحظه نمود. امیدواریم این تلاش خالصانه، نتیجه قابل توجهی در پی داشته باشد و بتوانیم بخشی از نیازهای علمی شما دانشجویان و علاقه‌مندان عزیز را تامین نماییم. در پایان شایسته است از جناب آقای جعفری‌پور، مسئول محترم انتشارات آثار سبحان که با فراغ باز، پاسخگوی مطالبات ما جهت تهیه و تدارک هرچه بهتر این مجموعه بودند کمال تشکر را بنماییم و از شما خواننده محترم تقاضا داریم با ارائه نظرات و پیشنهادات خود، ما را در بهبود هرچه بیشتر کیفیت کتاب یاری فرمایید.

گروه نویسندگان

پاییز ۱۳۹۱

پست الکترونیک کتاب: edu.tech91@gmail.com